

Prelude

Het werd de ochtend van een dag. Buiten sloegen de geluiden aan het zweven in ons late hoofd. Iets in de kamer hield onze adem in en kwam toen ademend de kamer in, de ochtend van zijn leven. Het keek naar alles wat het nog niet zag. Het schreeuwde om alles wat het nog niet wist maar wel al miste. Het lag in onze handen en het was hij.

Hij is van vlees en bloed, dat is soms schrikwekkend. Hij doet al dingen die wij nog niet kunnen. Door ons heen zien, geregeld wenen, zijn been in drieën vouwen. Hij is een wonder en dat wij hem hebben gemaakt verwondert ons nog het meest. Wij wilden geen wonder maken, wij weten wel beter. Een kind volstond. Nu staren we naar elkaar en zie, ons wonder zit ons aan te kijken alsof, in zijn kamergrote bestaan, wij het wonder zijn.

Hij zit nog niet. Nog niet helemaal. Nog even zit hij liever in zichzelf, dat is eenvoudiger dan op die stoel. Maar op die stoel kan hij dingen die niet kunnen uit hemzelf. Daarom zit hij in zichzelf op de stoel. Met zijn armpjes, die hij gisteren aan zichzelf gevonden heeft, komt hij twintig centimeter verder in zijn uitdijend kamerheelal. En als zijn rubberen rugje wat meezit, raakt hij twee keer verder. Wat daarbuiten ligt, het melkwegstelsel van de zuigfles, huilt hij naar zich toe. Of kijkt hij zijn geheugen in, voor later.

Hij kijkt hoe alles komt kijken. Hij begint verdwijningen te zien. En te onthouden, zodat hij onze terugkomst van achter een deur uitbundig viert. Dan doet hij aan choreografie, ook al kan hij nog niet staan. Zijn handjes gaan dan dansen, schijnbaar in het wilde weg, maar in feite met een voor ons, reusachtigen, onnavolgbaar geïmproviseerde elegantie. Soms beseft hij pas na de opvoering dat het zijn eigen vingers waren die zo raar deden. Dan probeert hij ze kort nog eens uit, door ze snel na elkaar te strekken en te buigen. Hij zegt dan goeiendag tegen zichzelf, vinden wij.

Zichzelf, dat kent hij nog niet, denken wij. Maar wie is het die hij in de spiegel ziet? Wie doet hem zo langgerekt kreuken dan, van een soort genot? Hij heeft geen weet van zijn bestaan. Hij is iets en daar zijn dingen aan. En met die dingen kan hij andere dingen bereiken. Zijn ogen kunnen minutenlang zijn ogen gadeslaan, strak heen, strak terug en geen van beiden geeft het op. In de spiegel kan hij zelf verdwijnen, dat verschaft hem groot genot, vooral wanneer hij teruggekeerd is. Maar is hij het wel die hij dan weerziet? Wij weten het niet.

Hij is mooi, ook als hij lelijk is. Vaak zien wij dat laatste pas op foto's. Foto's hebben geen ouderliefde. Hij kan bijvoorbeeld geeuwen als een nijlpaard, en dan zuchten als een mus. Zijn gesloten ogen kunnen zo dik zijn als die van een kameleon. Als hij fronst kan hij onnoemelijk oud zijn, gemaakt van babyleer, en getekender dan wij. Maar leg hem neer in echte lederen handen, van een grootvader, en hij wordt wat hij is: een bijna akelig volledig mensje, dat nu vollediger rust dan wij ooit nog zullen kunnen.

Droomt hij als hij slaapt? En wat dan wel? Hij heeft nog zo onvoorstelbaar weinig geschiedenis. Toch lijkt hij soms slapend al met verhalen bezig, die hij zuchtend en steunend

beleeft. Waar haalt hij die vandaan? Uit het plonsbad van het weekend? Uit het universum van de crèche, waar hij ongetwijfeld al een ingewikkeld net van verhoudingen heeft ontwikkeld? Of gewoon uit zijn bed, waar een pluchen beest of twee misschien al volstaan als droomstof. Zijn eerste glimlach 's ochtends, dwars door het muskietennet heen, is de meest dankbare. Nu wordt hij weer de wereld in gedragen. Nu mogen wij dat weer doen.

Lachen en huilen zijn zijn wapens. Daarmee slaat en zalft hij. Daarmee is hij meester over zijn hachelijke situatie. Lachen is simpel: als hij het doet, wij ook. Maar als hij huilt, doen wij dat niet. Daarom is huilen altijd vragend, één oog droevig of boos en het andere monsterend, nieuwsgierig naar het effect. Valt het mee, dan volgt zijn handendans. Valt het tegen, dan schakelt hij zijn voeten in om te stampen in een onbegrepen leegte. Zijn benen zijn zijn uitroepkens.

Hij is twee lettergrepen ver: ada. En hij doet fanatiek aan liplezen. Tandlezen, tonglezen. Liptasten, tandtasten, tongtasten. Hij is kijkend en tastend op zoek naar zijn taal. Soms krult hij zijn tong volgens de onze, althans, hij probeert het. En af en toe schiet hem een klank te binnen, die iets in hem over zijn lippen krijgt. Dan kijkt hij ons geschrokken aan: waar kwam dat vandaan? Nog altijd niemand die het weet.

Hij is een groot raadsel in een klein omhulsel, en hij lost gaandeweg zichzelf op, zonder dat hij ooit helemaal ont-raadseld zal zijn. Hij is immers voortgekomen uit twee andere raadsels. Zo wil het de wereld. 'Door een kind te willen zegt men iets over de wereld.' Dat schrijft Willem Jan Otten. En: 'Nu ik een kind heb moet ik gezegd hebben: ik wil deze wereld.' Zo is het, althans in aanvang. Wij hebben hem gewild, dat geeft ons de illusie dat we iets te willen hebben.

Kleine dagen

Hij wordt wakker in gevechtshouding. Wat hem betreft beginnen de vijandelijkheden nu. Maar de vijand heeft geen zin, het aanhijzen van het harnas valt elke ochtend zwaarder. De ontgoocheling bij de agressor is groot, hij stroopt zijn pyjamamouwtjes woest weer af en wurgt zijn teddybeer.

Waarom wil jij altijd vechten, vraag ik in de neutrale zone van de badkamer.

Omdat dat leuk is.

Waarom is dat leuk?

Hij haalt zijn schouder tjes op. Omdat ik de sterkste ben. Een kort gesnuif. Blik op oneindig.

Het ontbijt is traditioneel vredesgebied. Maar hij is paraat, zijn blik zit diep, met snor is hij een mini-Viking.

Als het brood binnen is, geef ik hem een por. Dat is het teken. Eén onnavolgbare beweging brengt hem in de gewenste houding. Zijn gezicht staat op dankbaar en verbeterd. Een laatste keer kijkt hij mij aan, dan begint het boksen, beuken, stampen, hijgen, kreunen, met volle inzet en genadeloos. Hij beleeft de ochtend van zijn leven.

In het midden van de storm vraag ik me af: temt hij nu zichzelf? Klopt hij de man uit de jongen? Temmen vaders hun zonen door liefdevol hun slagen te incasseren, ochtend na ochtend? Wie zal het zeggen. Over veertig jaar zoekt hij

de jongen in de man. Soms zou hij dan nog eens goed willen doorslaan, maar waar is de geliefde vijand?

Plotseling houdt hij op. Hij laat zijn mouwtjes af. Volkomen gelukzaligheid op zijn gezicht. Jongetje is klaar voor de strijd met de andere mannetjes op school.

Ben jij opa? vraagt ze. Het is geen vraag, het is een marsorder. Er ploft een pop op mijn schoot en we zijn vertrokken. Ik opa. Zij moeder. Pop kindje.

Moeder, zij dus, komt thuis van het werk. Of opa, ik dus, goed voor haar, de pop, heeft gezorgd? Nee, zeg ik treiterig. Jij moet ja zeggen, zegt ze. Boertje gelaten? vraagt ze. Wie, ik? vraag ik. Nee-ee, zegt ze. Ze rukt het kind van mijn schoot, schudt de pop door elkaar. Zo, zegt ze.

En nu ben jij de juf. En dan de dode peter. En dan gewoon papa. En vervolgens mama. En dan weer opa. Enzovoort. Tot alles en iedereen in haar prille iemand samenhoort.

Vliegensvlug, alsof de tijd al dringt, schakelt ze van het ene verband naar het andere. Ergens zit een schone chip die bij mij al bestoft is. Met summiere gebaren, houdingen, intonaties en mondstandjes switcht ze moeiteloos door hiërarchieën, verwantschappen en relaties. Levenden, doden, dingen, verhoudingen, allemaal zijn ze gelijk voor haar even eenvoudige als ondoorgrondelijke wet. In vijf minuten heeft ze een soort samenleving samengeveinsd waarover zij autoritair regeert.

Het is een roes van despotisme. En zolang ik onderdanig meespeel is zij verlicht. Maar hapert mijn inlevingsvermogen, taant mijn belangstelling of ben ik iets te tegendraads,

dan vaardigt ze streng haar ultieme oekaze uit. 'Jij weet niet wie jij bent.'

Haar eigen lip gaat dan hangen. De pop crasht. Opa, juf en de anderen trekken zich na de repetitie voor haar wereldbeeld terug in duistere coulissen.

Dat vond ik ook leuk, zeg ik. Hij speelt met meccano en een oeroude geur verspreidt zich over de woonkamer tot diep in mijn hoofd. Ja, vroeger, zegt hij zonder op te zien.

Vroeger komt later wel. In zijn hersenen wordt gewerkt aan de juiste verbindingen.

Naar schatting de helft van zijn eigen korte vroeger is al verloren. De andere, jongste helft is meer een uitgestrekt gisteren dan iets van twee, drie jaar oud. Hoe zou hij dus moeten weten dat zijn vader een verleden heeft?

Wanneer zal dat verleden voor het eerst echt tot hem doordringen? Misschien pas op de dag dat een gewone geur die dertig, veertig jaar geruisloos heeft overleefd, het gewone moment van vandaag als iets buitengewoons terugbrengt in zijn woonkamer en zijn hoofd.

Op slag zal er dan zo verschrikkelijk veel verleden zijn. Dat van hemzelf, dat van hemzelf met ouders, van hemzelf alleen, van zijn ouders als kinderen, van zijn ouders als ouders, van de ouders van zijn ouders. Dat van zijn eigen kinderen.

En ergens zal een intern meccanowerk opstarten. Stukjes en beetjes zullen aaneengeschroefd willen worden. Uit een schijnbaar niets zal zo'n geur langskomen en dan zal het werk plots opschieten. Waarna weer nieuwe onderdelen

zullen verschijnen, die weer nieuwe verbindingen zullen vergen. En zo zal het nooit stoppen, tot het ophoudt.

En zo zit hij nu argeloos in zijn eerste woonkamer te sleutelen aan zijn verleden. En aan stukjes en beetjes in mijn hoofd.

De kinderen tijdelijk weggeschonken voor een goed doel: hun plezier en mijn rust. Etmalen van vrede strekken zich voor mij uit. Onvergetelijke dagen worden het, tot de laatste tik van de klok gevuld met ontspanning, liederlijkheid en meesterwerken.

Ook de klok zelf zal stokken, de tijd zal neerdalen, als vanouds plaatsnemen aan de keukentafel, zijn rusteloze benen strekken en zijn tijd nemen om eens rond te kijken. Rommel zal sprakeloos op zijn plaats liggen, deuren zullen vanzelf dichtgaan, snoep zal ongebeerd in de kasten rusten.

Rimpels zullen hun graafwerken opschorten, aandacht zal terug zijn van overal tegelijk geweest, hersens zullen afkoelen in hun pan.

Zeven films zal ik doen, zes vlekkeloze terrassen, vijf vollige opera's, vier zeurloze wandelingen, drie gangbare ontbijten, twee vergeten borsten, één onbesproken sigaret. En nooit zal ik zeggen 'afblijven'.

Ik zal tussendoor de geheimen van de nacht ontdekken, de belladonna uit de veronachtzaamde vrouwenogen kijken, tot het krieken van de dag de wereld veranderen, aan de rivier staan wenen om de schoonheid van de zonsopgang en het hamerende hoofd.

Ik zal de vuilnismannen broederlijk groeten, de pendelende gezinshoofden op de eerste tram triomfantelijk monstren, ondoorgrondelijk thuiskomen, de film insteken, de opera aanzetten, de vergeten borsten tot mij nemen, de nachtgeur die opstijgt uit mijn vaderkleren tot diep in het geheugen opsnuiven, de wezenlijke eenvoud van een ontbijt herontdekken, de wrede stilte van de wereld zonder kinderen. En wandelen, wandelen zal ik, rusteloos om de keukentafel waar de tijd te wachten zit om op te staan.

Ondraaglijke dagen worden het.

Het is een zomeravond en de schemering valt. In de nagloeiende tuin klimt het jongetje de boom in. Ik zit in het huis, het wereldnieuws komt mij ter ore, en ik zie het gebeuren.

De dag daalt, het jongetje stijgt. In de dalende dag klimt het jongetje op. Over het klimmende jongetje daalt de dag neer.

Het is of de dag hem uiteindelijk omhelst. Het is of hij de dag aantrekt voor de nacht.

Het is een gebeurtenis.

De lenigheid van schemering en jongetje. Hun volmaakt soepele samenspel. De deemoed van de dag, de overmoed van het jongetje. De dag die zich dalend over hem ontfermt, zoals wij denken dat eindigende dagen dat doen.

Het jongetje gaat zitten op een te dunne tak. Ik zie het gebeuren. Maar ook de boom is barmhartig. De tak wordt onbegrijpelijk dik. Iets in mij gelooft dat nu, in dit onmetelijke ogenblik, alles barmhartig wil zijn voor mijn jongetje